

Presude Evropskog suda za ljudska prava u odnosu na Bosnu i Hercegovinu u 2018. godini

Pripremio: AIRE Centar

Evropski sud za ljudska prava (ESLjP) je od januara do decembra 2018. izrekao šest presuda i usvojio šest odluka o dopuštenosti predstavki protiv BiH. Svih šest presuda je izrekao Odbor sastavljen od troje sudija. ESLjP je razmatrao predmete u vezi s članom 6 (Pravo na pravično suđenje), članom 1 Protokola br. 1 (Pravo na mirno uživanje imovine) i članom 5 (Pravo na slobodu i sigurnost ličnosti) Evropske konvencije o ljudskim pravima (EKLjP). Imajući u vidu prethodne predmete protiv BiH, može se zaključiti da se predmeti i dalje uglavnom odnose na prava iz člana 6 EKLjP-a.

PRESUDE

Član 6 EKLjP-a i član 1 Protokola br. 1 uz EKLjP – Pravo na pravično suđenje i Pravo na mirno uživanje imovine

Predmet *Vrhbosanska nadbiskupija protiv BiH*^[26] odnosio se na izvršenje odluke domaćeg suda u korist podnosioca predstavke. Vrhbosanska nadbiskupija je podnijela zahtev za ponovno stupanje u posjed i korištenje preostalog dijela zgrade Nadbiskupske gimnazije i okolnog zemljišta u Travniku, BiH. Početkom 1990. godine Nadbiskupija je od opštine Travnik zatražila da joj se vrati određena imovina koja je bila konfiskovana tokom postupka nacionalizacije 1946. godine. Nadbiskupiji je 1998. vraćen u posjed dio zgrade Nadbiskupske gimnazije, dok je ostatak ostao pod kontrolom opštine. Podnosilac predstavke je ovo osporavao i tvrdio da je postupanje prema njemu predstavljalo diskriminaciju u uživanju prava zaštićenih Aneksom 6 uz Opšti okvirni sporazum za mir u BiH, jer je opština Travnik 1997. Islamskoj zajednici vratila svu njenu imovinu koja je konfiskovana na isti način kao i imovina Nadbiskupije. Dom za ljudska prava za BiH je u odluci od 9. maja 2003. utvrdio da je Federacija BiH diskriminisala podnosioca predstavke u uživanju prava na slobodu vjeroispovijesti zajamčenog članom 9 EKLjP-a. Kako bi se otklonila povreda prava u toj situaciji, Federaciji Bosne i Hercegovine je naloženo da obezbijedi izmještanje državnih škola smještenih u zgradi Nadbiskupske gimnazije u Travniku, te da podnosiocu predstavke vrati u posjed zgrade u roku od jedne godine. Ustavni sud BiH je 30. oktobra 2012. utvrdio da Federacija BiH još nije u potpunosti izvršila odluku od 9. maja 2003. Državna škola još nije bila izmještena na dan kada je ESLjP izrekao presudu.

ESLjP je izložio opšta načela vezana za neizvršenje ili kašnjenje u izvršenju pravosnažnih presuda domaćih sudova i konstatovao da je u ranijim presudama već utvrdio povrede člana 6 EKLjP-a i člana 1 Protokola br. 1 u pogledu pitanja sličnih onima u ovom predmetu. Imajući u vidu svoju praksu i činjenicu da pravosnažna odluka nije izvršena duže od 14 godina, ESLjP je utvrdio da je došlo do povrede kako člana 6 stava 1, tako i člana 1 Protokola br. 1 uz EKLjP.

Podnositeljica predstavke u predmetu *Martinović protiv BiH*^[27] žalila se da su joj povrijeđena prava iz člana 6 EKLjP-a i člana 1 Protokola br. 1 zbog kašnjenja u izvršenju pravosnažnih odluka u njenu

[26] *Vrhbosanska nadbiskupija protiv BiH*, presuda od 5. juna 2018.

[27] *Martinović protiv BiH*, presuda od 25. septembra 2018.

korist. ESLjP je podsjetio na opšta načela vezana za neizvršenje ili kašnjenje u izvršenju pravosnažnih presuda domaćih sudova i konstatovao da je u više navrata već utvrdio povrede člana 6 EKLjP-a i člana 1 Protokola br. 1 u pogledu pitanja sličnih onima iz ovog predmeta. Budući da pravosnažne odluke o kojima je riječ nisu bile izvršene duže od šest godina, ESLjP je zaključio da je prekršen član 6 stav 1 EKLjP-a i član 1 Protokola br. 1.

ESLjP je također utvrdio povrede EKLjP-a zbog neizvršenja pravosnažnih presuda domaćih sudova i u predmetima *Josić protiv BiH*^[28] i *Kaltak protiv BiH*^[29]. Pored toga, ESLjP je u presudi u predmetu *Zahirović i ostali*^[30] naglasio da organi ne mogu koristiti nedostatak sredstava kao izgovor za neizvršenje presude u kojoj je naložena isplata duga i ponovio da nemogućnost ostvarivanja izvršenja presude u korist podnosioca predstavke predstavlja zadiranje u njegovo pravo na mirno uživanje imovine.

Član 5 EKLjP-a – Pravo na slobodu i sigurnost ličnosti

Predmet *Salihović protiv BiH*^[31] formiran je na osnovu predstavke u kojoj se podnosilac žalio da njegovu smještanje u Dom socijalnog i zdravstvenog zbrinjavanja nije određeno u skladu sa „zakonom propisanim postupkom” u smislu člana 5 EKLjP-a jer je držan u zatvorenom psihijatrijskom odjeljenju bez odluke nadležnog građanskog suda. Ustavni sud BiH je utvrdio povredu prava na slobodu i sigurnost podnosioca predstavke, čime je priznao povredu na koju se on žalio, ali mu nije dodijelio naknadu.

ESLjP je ponovio da član 5 EKLjP-a spada u prvi red osnovnih prava koja štite fizičku sigurnost osobe te je, kao takav, od najveće važnosti u demokratskom društvu. Također je podsjetio da je u jednoj drugoj presudi protiv BiH^[32] utvrdio povredu člana 5 stava 1 EKLjP-a u okolnostima veoma sličnim onima u ovom predmetu, te je i u ovom predmetu donio istu odluku.

ODLUKE

Podnosilac predstavke na osnovu koje je formiran predmet *Smajić protiv BiH*^[33] žalio se na povrede stava 1 i stava 3 tačka (c) člana 6 (Pravo na pravično suđenje i na branioca po sopstvenom izboru) EKLjP-a. Prvo, tvrdio je da mu je bio uskraćen pristup advokatu nakon hapšenja i tokom prvog saslušanja 2010. godine. Tvrdio je da je njegov advokat telefonom pozvao stanicu policije u kojoj je držan, ali da mu je rečeno da se on u njoj ne nalazi. Drugo, žalio se da su lokalni sudovi proizvoljno primijenili mjerodavno domaće pravo. Pored toga, žalio se da je osuđen jer je izrazio svoje mišljenje o pitanju od javnog interesa, suprotno članu 10 (Sloboda izražavanja) EKLjP-a. Takođe je tvrdio da su mu prekršena prava iz članova 9 i 14 EKLjP-a.

Nakon što je razmotrio predmet, ESLjP je potvrdio zaključke Ustavnog suda BiH i ustanovio da su obje pritužbe o pravičnosti postupka očigledno neosnovane, te ih je odbio kao nedopuštene. Pored toga je utvrdio da su domaći sudovi pažljivo razmotrili ovaj predmet i pritužbu podnosioca predstavke o kršenju njegove slobode izražavanja. Naveo je da su odluke domaćih sudova bile u skladu s načelima iz člana 10 i da su sadržavale relevantno i dovoljno obrazloženje razloga zbog kojih je

[28] *Josić protiv BiH*, presuda od 25. septembra 2018.

[29] *Kaltak protiv BiH*, presuda od 25. septembra 2018.

[30] *Zahirović i ostali protiv BiH*, presuda od 16. oktobra 2018.

[31] *Salihović protiv BiH*, presuda od 6. februara 2018.

[32] *Hadžimejlić i ostali protiv BiH*, presuda od 3. novembra 2015.

[33] *Smajić protiv BiH*, odluka od 8. februara 2018.

osuđen. Konstatovao je da je podnosilac predstavke u svojim objavama na internetu dirnuo u veoma osjetljivu materiju etničkih odnosa u poslijeratnom bosansko-hercegovačkom društvu. Pored toga je zaključio da kazne koje su mu izrečene nisu bile pretjerane.

Podnosilac predstavke u predmetu *Rekić protiv BiH*^[34] žalio se na povredu člana 6 stava 1, tvrdeći da mu je bio uskraćen djelotvorni pristup sudu zbog obustave krivičnog postupka protiv trećih lica. ESLJP je konstatovao kako je podnosilac predstavke na raspolaganju imao dvije mogućnosti da sud odluči o njegovom zahtjevu za naknadu štete. Jedna je podrazumijevala da podnese zahtjev u kontekstu krivičnog postupka koji je pokrenuo, a druga da pokrene postupak za naknadu štete pred građanskim sudom. Budući da nije iskoristio nijednu od ovih mogućnosti, ESLJP je utvrdio da je predstavka očigledno neosnovana, te ju je proglasio nedopuštenom.

Podnosioci predstavki u predmetima *Škandro protiv BiH*^[35] i *Karašin protiv BiH*^[36] žalili su se na povredu člana 6 zbog neizvršenja pravosnažnih odluka domaćih organa. Budući da podnosioci predstavki ni u jednom od ta dva predmeta, kao ni njihovi zastupnici, nisu objelodanili važne podatke niti obrazložili zašto to nisu činili, ESLJP je zauzeo stanovište da predstavke predstavljaju zloupotrebu prava na pojedinačnu predstavku, te ih je proglasio nedopuštenim.

ESLJP je zauzeo stav da predstavka predstavlja zloupotrebu prava na pojedinačnu predstavku u smislu člana 35 stava 3 tačke (3) *in fine* EKLJP-a i u predmetu *Čaluk i ostali protiv BiH*^[37]. Podnosioci te predstavke su se žalili na povredu člana 6 EKLJP-a i člana 1 Protokola br. 1 uz EKLJP jer domaći organi nisu izvršili pravosnažne sudske odluke u njihovu korist. Međutim, ustanovljeno je da su nakon odluke Ustavnog suda pravosnažne presude u korist podnosilaca predstavke bile u potpunosti izvršene u periodu od 16. jula 2015. do 25. jula 2016. Podnosioci predstavke, međutim, o tome nisu obavijestili ESLJP.

ESLJP je odlučio da odbaci predstavke na osnovu kojih je formiran predmet *Muminović i ostali protiv BiH*^[38] jer podnosioci nisu iscrpili domaće pravne lijekove. Ovaj se predmet odnosio na državna i javna preduzeća sa sjedištem u Federaciji BiH. Podnosioci predstavki su se žalili na neizvršenje presuda domaćih sudova, a naročito su tvrdili da Federacija BiH, Tuzlanski kanton i Grad Mostar, kao isključivi ili većinski vlasnici preduzeća „Krivaja“, odnosno „TTU“, odnosno „Sigurnost“, treba da isplate dugove tih preduzeća utvrđenih presudama. ESLJP je, međutim, konstatovao da su podnosioci predstavki tvrdili kako vlasnici preduzeća o kojima je riječ treba da budu odgovorni za isplatu dugova utvrđenih presudama u njihovu korist, te su u suštini ESLJP pozvali da podigne korporativni veo (prim. prev. vlasnike proglasi odgovornim za dugove preduzeća). Podnosioci predstavki su, između ostalog, tvrdili da su organi o kojima je riječ zloupotrijebili vlasničku strukturu i imovinu preduzeća. ESLJP je konstatovao da podnosioci predstavki nisu iscrpili domaći pravni lijek, poput tužbe, koji bi mogao dovesti do podizanja korporativnog vela u tim okolnostima, te je potvrdio da postojanje puke sumnje u uspješnost lijeka, koji nije očigledno uzaludan, ne predstavlja valjan razlog da se on ne iskoristi.

[34] *Rekić protiv BiH*, odluka od 29. marta 2018.

[35] *Škandro protiv BiH*, odluka od 18. oktobra 2018.

[36] *Karašin protiv BiH*, odluka od 18. oktobra 2018.

[37] *Čaluk i ostali protiv BiH*, odluka od 18. oktobra 2018.

[38] *Muminović i ostali protiv BiH*, odluka od 20. decembra 2018.